

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра інформаційних систем та технологій

Лабораторна робота №2

Тема: Основи проектування.

Виконала
студентка групи IA-32:
Слюсарєва А.А.

Київ 2025

ЗМІСТ

[2.1 Завдання](#)

[2.2 Теоретичні відомості](#)

[2.3 Хід роботи](#)

[2.4 Висновок](#)

[2.5 Контрольні запитання](#)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2

Тема: Основи проектування.

Мета: Обрати зручну систему побудови UML-діаграм та навчитися будувати діаграми варіантів використання для системи що проєктується, розробляти сценарії варіантів використання та будувати діаграми класів предметної області.

2.1. Завдання

- Ознайомитись з короткими теоретичними відомостями.
- Проаналізувати тему та спроєктувати діаграму варіантів використання відповідно до обраної теми лабораторного циклу.
- Спроєктувати діаграму класів предметної області.
- Вибрати 3 варіанти використання та написати за ними сценарії використання.
- На основі спроектованої діаграми класів предметної області розробити основні класи та структуру бази даних системи. Класи даних повинні реалізувати шаблон Repository для взаємодії з базою даних.
- Нарисувати діаграму класів для реалізованої частини системи.
- Підготувати звіт щодо виконання лабораторної роботи. Поданий звіт повинен містити: діаграму варіантів використання відповідно, діаграму класів системи, вихідні коди класів системи, а також зображення структури бази даних.

2.2. Теоретичні відомості

1. Мова UML (Уніфікована Мова Моделювання)

Призначення: Загальноцільова мова візуального моделювання для специфікації, візуалізації, проєктування та документування ПЗ, бізнес-процесів та інших систем.

Методологія ООАП (Об'єктно-орієнтованого аналізу та проєктування):
Повна модель системи складається з взаємопов'язаних представлень (views) (статичне, динамічне), які розглядаються на різних рівнях абстрагування:

- Концептуальний рівень (початкова модель): Загальне уявлення, без багатьох деталей.
- Логічний рівень: Конкретизація, деталізація структури та поведінки.
- Фізичний рівень: Представлення фізичних компонентів (реалізація).

Діаграма (Diagram): Графічне представлення сукупності елементів моделі у формі зв'язного графа. Канонічні діаграми UML (наприклад, класів, варіантів використання, компонентів) фіксують усі уявлення про модель.

2. Діаграма Варіантів Використання (Use-Case Diagram)

Тип моделі: Концептуальна модель, що відображає вимоги до системи. Не описує внутрішній устрій.

Призначення:

- Визначення загальної межі функціональності системи.
- Формулювання загальних вимог до функціональної поведінки.
- Створення основи для аналізу, проєктування, розробки та тестування.

Основні елементи:

Варіант використання (Use Case): Описує службу, яку система надає актору (еліпс).

Актор (Actor): Будь-який зовнішній об'єкт, суб'єкт чи система, що взаємодіє з моделлюємою системою.

Відношення (Relationship): Семантичний зв'язок між елементами.

- **Асоціація (Association):** Зв'язок між актором і варіантом використання (суцільна лінія, може бути спрямованою).
- **Узагальнення (Generalization):** Наслідування атрибутів/поведінки (предок-нащадок, не зафарбований трикутник).
- **Залежність (Dependency):** Зміна одного елемента призводить до зміни іншого.
- **Включення (Include):** Один варіант використання завжди включає поведінку іншого (залежність <<include>>, пунктирна стрілка до включаємого). Використовується для повторного використання функціональності.
- **Розширення (Extend):** Варіант використання може розширювати базову поведінку за певних умов (залежність <<extend>>, пунктирна стрілка від розширюючого). Може мати точки розширення (extension point).

Сценарії використання: Текстові, покрокові інструкції, що детально описують взаємодію користувача та системи для конкретного варіанта використання (включають передумови, постумови, основний хід подій, винятки).

3. Діаграма Класів (Class Diagram)

Тип моделі: Логічна/статична модель, що показує структуру системи.

Елементи:

Клас: Основний будівельний блок. Прямокутник, розділений на 3 області: Назва, Атрибути (властивості, дані), Операції (методи, послуги).

Видимість атрибутів/операцій:

- (Public, відкритий): Видно для будь-якого іншого класу.
- # (Protected, захищений): Видно для нащадків.
- (Private, закритий): Видно лише всередині класу (Інкапсуляція).

Відношення:

- Асоціація (Association): Загальний зв'язок між класами. Має множинність (кількість об'єктів, що беруть участь у зв'язку).
- Узагальнення (Generalization/Наслідування): Зв'язок клас-предок to клас-нащадок. Нашадок успадковує атрибути та операції.
- Агрегація (Aggregation): Відношення "has-a" (частина-ціле). Слабка залежність (порожній ромб на стороні цілого).
- Композиція (Composition): Відношення "owns-a" (ціле володіє частиною). Сильна залежність, частина не може існувати без цілого (зафарбований ромб на стороні цілого).

4. Логічна Структура Бази Даних та Нормальні Форми

Логічна модель БД: Структура таблиць, представлень, індексів, що дозволяє програмування та використання БД.

Нормальні форми (НФ): Властивість відношення (таблиці) у реляційній моделі, що характеризує його з точки зору надмірності та потенційної суперечливості.

Нормалізація: Процес перетворення структури БД для досягнення мінімальної логічної надмірності та усунення аномалій оновлення.

- 1НФ (Перша НФ): Кожен кортеж (рядок) містить лише одне значення для кожного атрибута (стовпця).

- 2НФ (Друга НФ): У 1НФ, і кожен неключовий атрибут функціонально залежить від потенційного ключа.
- 3НФ (Третя НФ): У 2НФ, і відсутні транзитивні функціональні залежності неключових атрибутів від ключових.
- НФ Бойса — Кодда (НФБК): Кожна нетривіальна та неприводима функціональна залежність має як свій детермінант деякий потенційний ключ.

2.3 Хід роботи

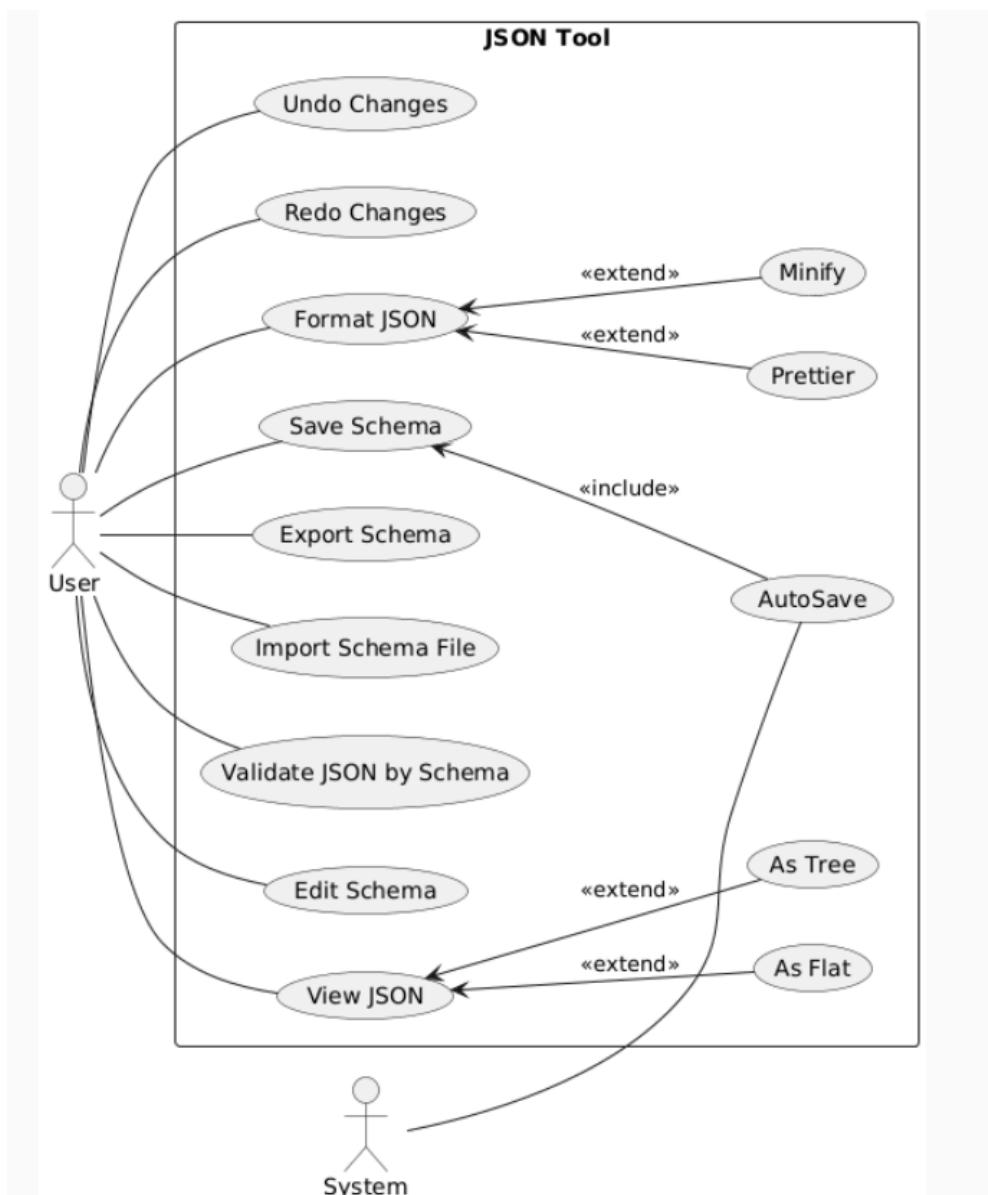

Рис 1. Діаграма прецедентів

Назва	Форматування JSON
Передумови	Користувач має доступ до системи та ввів JSON-текст.
Післяумови	<ul style="list-style-type: none"> • Користувач отримує структурований, відформатований JSON. • У разі помилки синтаксису система повідомляє про некоректний JSON.
Сторони, що взаємодіють	Користувач, система
Опис	Користувач запускає операцію автоматичного форматування JSON, щоб зробити його читабельним і правильно структурованим.
Послідовність подій	<p>Користувач вводить JSON-текст у редактор.</p> <p>Користувач обирає дію "Format JSON".</p> <p>Система аналізує JSON.</p> <p>Система здійснює форматування JSON згідно стандартних правил.</p> <p>Система показує користувачу відформатований JSON.</p>
Виняткові ситуації	JSON містить синтаксичні помилки, система відображає повідомлення про це.

Таблиця 1. Форматування JSON

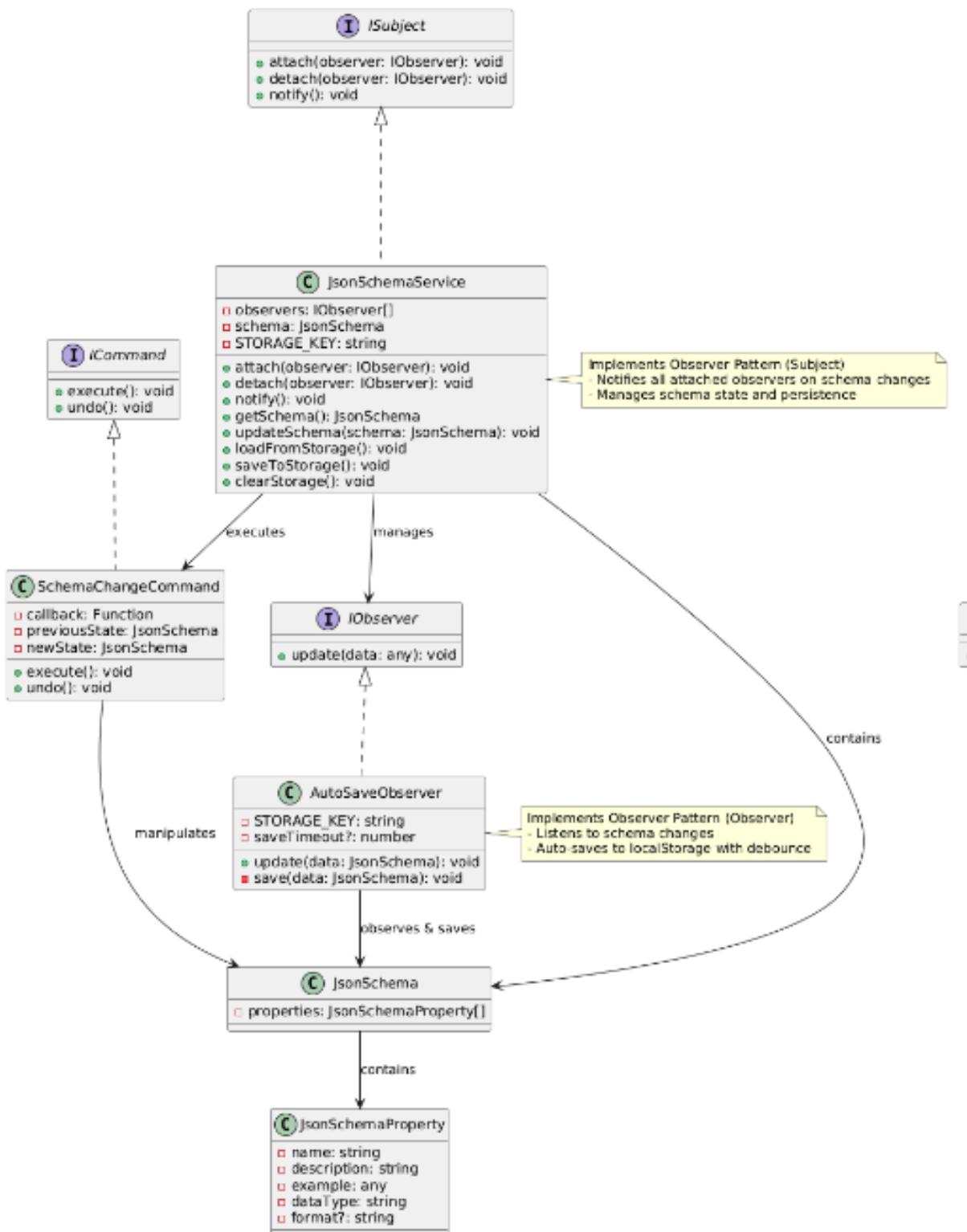
Назва	Скасувати зміни
Передумови	У редакторі JSON були виконані одна або більше змін.
Післяумови	<ul style="list-style-type: none"> • Внесені зміни відмінено. • JSON повернуто до попереднього стану.
Сторони, що взаємодіють	Користувач, система
Опис	Користувач скасовує останню дію, виконану під час

	редагування JSON.
Послідовність подій	<p>Користувач редагує JSON.</p> <p>Користувач натискає CTRL+Z.</p> <p>Система визначає останню дію у стеку змін.</p> <p>Система відновлює попередній стан JSON.</p>
Виняткові ситуації	Немає дій для скасування

Таблиця 2. Скасувати зміни

Назва	Валідація JSON
Передумови	Користувач має JSON-об'єкт і JSON-схему.
Післяумови	<ul style="list-style-type: none"> Користувач отримує підтвердження про відповідність JSON схемі. У разі помилок система повертає список невідповідностей.
Сторони, що взаємодіють	Користувач, система
Опис	Користувач перевіряє, чи відповідає JSON-об'єкт обраній JSON-схемі, вводячи їх у систему для валідації.
Послідовність подій	<p>Користувач вводить JSON-об'єкт у систему.</p> <p>Користувач вводить або вибирає JSON-схему.</p> <p>Користувач обирає дію "Validate JSON".</p> <p>Система виконує перевірку JSON згідно правил, описаних у схемі.</p> <p>Система повідомляє користувача про результат.</p>
Виняткові ситуації	Введений JSON або схема містять помилки, система показує повідомлення.

Таблиця 3. Валідація JSON

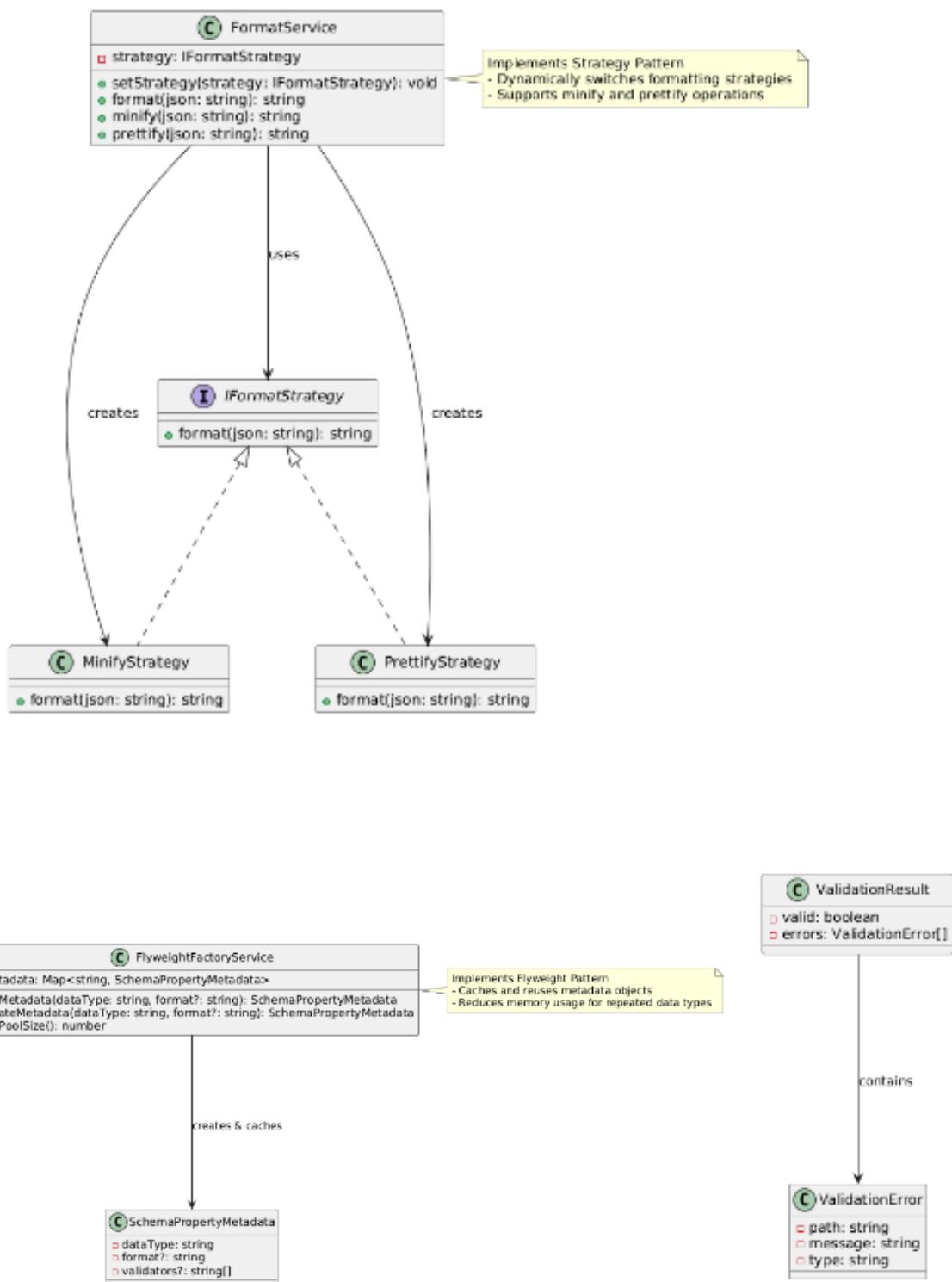

Рис 2. Діаграма класів системи

2.4 Висновок

Під час даної роботи було відпрацьовано діаграми прецедентів і класів.

2.5 Контрольні запитання

1. Що таке UML?

UML – це універсальна мова моделювання, яка використовується для опису, проєктування та документування програмних і бізнес-систем.

2. Що таке діаграма класів UML?

Діаграма класів – це структурна UML-діаграма, що показує класи системи, їх атрибути, методи та зв’язки між ними.

3. Які діаграми UML називають канонічними?

Канонічні діаграми – це базові діаграми UML, до яких належать діаграма класів, варіантів використання, послідовностей, діяльності, компонентів та станів.

4. Що таке діаграма варіантів використання?

Діаграма варіантів використання – це діаграма, що показує взаємодію користувачів з системою через набори можливих дій.

5. Що таке варіант використання?

Варіант використання – це опис конкретної функції системи з погляду користувача та її результату.

6. Які відношення можуть бути відображені на діаграмі використання?

На діаграмі використання відображають відношення асоціації між актором і варіантом, а також залежності типу «include» та «extend».

7. Що таке сценарій?

Сценарій – це послідовність кроків, що описує виконання конкретного варіанта використання в окремому випадку.

8. Що таке діаграма класів?

Діаграма класів – це модель структури системи, яка показує її класи, їх властивості, операції та зв'язки.

9. Які зв'язки між класами ви знаєте?

Основні зв'язки – асоціація, залежність, узагальнення, агрегація, композиція.

10. Чим відрізняється композиція від агрегації?

Композиція – це сильна форма цілого, де частина не може існувати без цілого, агрегація – слабка форма, де частина може існувати окремо.

11. Чим відрізняється зв'язки типу агрегації від зв'язків композиції на діаграмах класів?

Агрегація позначається порожнім ромбом і показує слабкий зв'язок, композиція позначається зафарбованим ромбом і показує сильну залежність частини від цілого.

12. Що являють собою нормальні форми баз даних?

Нормальні форми – це правила організації таблиць БД, що допомагають усунути дублювання даних і забезпечити цілісність.

13. Що таке фізична модель бази даних? Логічна?

Логічна модель – це опис структури даних без урахування СУБД, фізична модель – це конкретна реалізація таблиць, індексів і типів даних у вибраній СУБД.

14. Який взаємозв'язок між таблицями БД та програмними класами?

Таблиця БД зазвичай відповідає класу, рядок таблиці – об'єкту, а стовпці – його властивостям.